

עם הים שיבקעו לפני בני ישראל

ביום השלישי הוציא לארץ מתוך המים, והקוה המים, ועשה מהם מקוה מים שיקוו למקום אחד של הים, והתנה עם הים להעביר לישראל בתוכו ביבשה, ולהטביע למצרים, וכך היה, שכתוב: **"וַיֵּשֶׁב הַיָּם לְפָנֹת בְּקֶרֶת לְאִיתָנוּ"** (שמות יד, כז), אל תקרי **"לְאִיתָנוּ"** אלא לתנאו, למה שהתנה עמו הקדוש ברוך הוא במעשה בראשית.

עם הארץ שתבלע את קרח ועדתו

ועוד התנה עם הארץ שתפתח את פיה במחלוקת קרח, ותבלע לקרח ולכל עדתו, וכך היה, שכתוב: **"וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וְגו'"** (במדבר טז, לב).

עם השמש שיעמד בשמים בימי יהושע והכוכבים שילחמו בסיסרא

ביום הרביעי ברא את השמש והירח, שכתוב: **"יְהִי מְאֹרֶת בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם"** (בראשית א, יד), והתנה עם השמש, להיותו עומד בחצי שמים בימי יהושע, שכתוב: **"וַיַּעֲמֵד הַשֶּׁמֶשׁ בְּחֻצֵי הַשָּׁמַיִם"** (יהושע י, יג), והתנה עם הכוכבים לעשות מלחמה עם סיסרא, שכתוב: **"הַכּוֹכָבִים מִמְּסֻלוֹתֵם נִלְחְמוּ עִם סִיסְרָא"** (שופטים ה, כ).

עם העופות שיזינו את אליהו

ביום החמישי ברא את דגי הים ועופי השמים, והתנה עם העופות שיזינו העורבים לאליהו בזמן עצירת השמים, שכתוב: **"וְאֵת הָעוֹרְבִים צִוִּיתִי לְכַלְפֵּלֶךְ שָׁם"** (מלכים א' יז, ד), **"צִוִּיתִי"** דוקא, והתנה עם דגי הים, שיזדמן דג אחד לבלעו את יונה, ולהקיאו החוצה.

עם האדם שיצא אשה שתזון את אליהו

ביום הששי ברא את האדם, והתנה עמו שתצא מצאצאיו אשה שתזון לאליהו, שכתוב: **"הִנֵּה צִוִּיתִי שָׁם אִשָּׁה אֲלֵמְנָה לְכַלְפֵּלֶךְ"** (שם פסוק ט'), **"הִנֵּה צִוִּיתִי"** מיום שנברא העולם.

וכן בכל מעשה ומעשה שנתחדש בעולם, פקד הקדוש ברוך הוא על אותו המעשה מיום שנברא העולם, אף כאן **"וַיֹּאמֶר ה' לְדָג"**, **"וַיֹּאמֶר"** מששת ימי בראשית אמר לו.

האדם מהלך בעולם כאניה בתוך הים

וכאן יש לנו רמז ולמוד טוב בעולם על דבר מעשה האנשים בעולם הזה, יונה שירד לספינה, זו היא נשמתה של אדם, שירדת לעולם הזה להיות בגופו של אדם, למה נקראת יונה, מפני שכיון שנשתתפת בגוף, אז היא נקראת יונה בעולם הזה, כמו שנאמר:

"וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ" (ויקרא כה, יז), ואז האדם מתהלך בעולם הזה כאניה בתוך הים הגדול החושבת להשבר, כמו שנאמר: **"וְהָאֲנִיָּה חֲשָׁבָה לְהִשָּׁבֵר"** (יונה א, ד).

אדם החוטא ה' שולח רוח סערה שהוא הדין

והאדם בזמן שהוא בעולם הזה חוטא, וחושב שיוכל לברח מלפני הקדוש ברוך הוא, ואינו משגיח בעולם ההוא, ואז מטיל הקדוש ברוך הוא רוח סערה חזק, זו היא גזרת הדין, העומדת תמיד לפני הקדוש ברוך הוא, ותובעת דין על האדם מלפניו, וזה הוא שמגיע להספינה, ומזכיר חטאי האיש לתפוס אותו.

אפילו על ידי שנעשה חולה אינו מתעורר לשוב בתשובה

כיון שנתפס הדם על ידי אותו רוח סערה ונעשה חולה, מה כתוב: **"וַיֹּנֶה יְרֵד אֶל יַרְכְּתִי הַסְּפִינָה וַיִּשְׁכַּב וַיָּרְדָם"** (שם פסוק ה'), אף על פי שהאדם נעשה חולה, עוד אין נשמתו מתעוררת לשוב לפני רבונו שיכפר חטאיו.

היצר טוב אומר לאדם מה לך נרדם

מה כתוב: **"וַיִּקְרַב אֵלָיו רַב הַחֲבָלִים"** (שם פסוק ו'), מי הוא **"רַב הַחֲבָלִים"**, זה יצר הטוב שהוא מנהיג הכל, **"וַיֹּאמֶר לוֹ מַה לָּךְ נִרְדָּמִים קוּמִים קְרָא אֶל אֱלֹהֶיךָ וּגוֹ"** (יונה א, ו'), אין העת לישון, שהרי מעלים אותך לדין על כל מה שעשית בעולם הזה, שוב מחטאך.

דברי מוסר של היצר של

הסתכל והבן דברים האלה ושוב לרבוך, מה מלאכתך שאתה עסקת בה בעולם הזה, התודה על מעשיך לפני רבוך, ומאין תבוא, הסתכל מאין באת, מטפה סרוחה, ולא תתגנה לפניו, מה ארצך, הסתכל שהרי מן האדמה נבראת ואל האדמה תשוב, ואי מזה עם אתה, הסתכל אם יש לך זכות אבות שתגין עליך.

הדין תובעת לדון אותם אנשים

כיון שמעלים אותו לדין בבית דין שלמעלה, סערה ההיא שהיא גזרת הדין הסוערת על האדם, תובעת מן המלך לדון לאותן החולים הנתפסים מן המלך, וכולם באים אחד אחד לפניו, באותה שעה קרבים הבית דין למשפט, יש מהם שפותחים בזכות, ויש מהם שפותחים בחוב, וגזרת הדין תובעת דין.

אם הדין גובר, מליצי היושר מנסים בכל כחם ואינם יכולים

ואם האדם ההוא אינו זוכה בדין, מה כתוב, **"וַיַּחְתְּרוּ הָאֲנָשִׁים לְהָשִׁיב אֶל הַיִּבְשָׁה וְלֹא יָכְלוּ"** (שם פסוק יג), יעמלו אותן הלומדים עליו זכות להשיבו לעולם הזה, **"וְלֹא יָכְלוּ"**, מפני מה, **"כִּי הֵימָּה הוֹלֵךְ וְסֹעֵר עֲלֵיהֶם"**, גזרת הדין הולך וסוער בעבור חטאי האדם, ומתגברת עליהם.